

Oikeuspalveluviraston asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta (HE 77/2026 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Oikeuspalveluviraston (jäljempänä myös OPV) kirjallista asiantuntijalausuntoa Syyttäjälaitoksesta annetun lain ja oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä. Oikeuspalveluvirasto lausuu hallituksen esityksestä 2. lakiehdotusta Laki oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain muuttamisesta.

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa säädettäisiin oikeushallinnon viranomaisten yhteisrekisterinpidosta. Samalla huomioitaisiin viranomaisten oikeus luovuttaa tietovarantoon tallentamia tietoja julkisuuslainsäädännön mukaisesti.

Määritelmät

2. lakiehdotuksen mukaan pykälän 3 § 2 kohtaa muutettaisiin lisäämällä oikeushallinnon viranomaisen määritelmään Oikeuspalveluvirasto ja Tuomioistuinvirasto. Oikeuspalveluvirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2025 (Laki Oikeuspalveluvirastosta 1133/2023). Oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palvelujen järjestämistä varten perustettiin Oikeuspalveluvirasto, jolloin silloiset kuusi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä lakkautettiin ja niiden tehtävät siirtyivät Oikeuspalveluvirastoon. Lisäksi oikeusministeriössä hoidetut oikeusapu- ja edunvalvontapiirejä koskevat keskushallinnon viranomaisen tehtävät siirrettiin Oikeuspalveluviraston tehtäväksi.

Oikeuspalveluviraston lisääminen 3 § 2 kohtaan on kannatettavaa, koska lakiesityksen 7.1 § mukaan Oikeuspalveluvirastolle asetettaisiin vastuu rekisterinpidosta. Oikeusaputoimistojen nimeäminen edelleen oikeushallinnon viranomaisiksi nykyisen lainsäädännön mukaisesti on tärkeää, koska oikeusaputoimistot tekevät oikeusapulain (Oikeusapulaki 257/2002 11.1 §) mukaisia oikeusapupäätöksiä ja tallentavat tekemänsä ratkaisun oikeushallinnon valtakunnalliseen tietovarantoon.

Velvollisuus liittyä tietovarantoon

2. lakiehdotuksen mukaan pykälää muutettaisiin siten, että oikeushallinnon viranomaiset, joita velvollisuus koskee, mainittaisiin nimenomaisesti. Päätöksen oikeusavun myöntämisestä tekevät oikeusaputoimistot (Oikeusapulaki 257/2002 11.1 §) eikä Oikeuspalveluvirasto. Vaikka kyseessä on teknisluonteinen muutos, joka huomioi 3 §:n määritelmän laajenuksen, jossa Oikeuspalveluvirasto nimettäisiin oikeushallinnon viranomaiseksi, on suunniteltu muutos selkeyttävä koska velvollisuus liittyä tietovarantoon olisi nykytilaa vastavasti Oikeuspalveluviraston oikeusaputoimistoilla (Laki Oikeuspalveluvirastosta 3.1 §).

Tietovarannon rekisterinpitäjät

2. lakiehdotuksen mukaan säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjyydestä sekä rekisteripitoon liittyvistä vastuista.

Hallituksen esityksessä HE 30/2023 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi mukaan tietosuojalainsäädännössä tarkoitettuna rekisterinpitäjänä toimisi perustettava virasto valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirien sijasta ja virastolla olisi yksi tietosuojavastaava. Oikeuspalveluvirasto on organisoitunut vastuiden osalta edellä mainitun hallituksen esityksen mukaisesti, vaikka Oikeuspalveluviraston rekisterinpidosta suhteessa oikeusaputoimistoihin ei ole erikseen säädetty.

Tällä hetkellä lain oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta 7.1 § mukaan Oikeusrekisterikeskus toimii tietovarannon rekisterinpitäjänä. Kuitenkaan Oikeusrekisterikeskus ei osallistu henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen määrittämiseen silloin kun kyse on Oikeuspalveluvirastolle asetetuista velvoitteista (Laki Oikeuspalveluvirastosta 1 §, 3.1 §). Oikeusrekisterikeskuksella ei myöskään ole tosiasiallista mahdollisuutta tai mahdollisuudet ovat rajalliset vastata oikeusaputoimistojen hallussa olevien tietovarantoon tallentaminen henkilötietojen täsmällisyydestä tai virheettömyydestä vastaavalla tavalla kuin Oikeuspalveluvirastolla, joka säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjäksi 2. lakiehdotuksen 7 § 1 momentissa. Henkilötietojen käsittelyn keinojen määrittelyyn Oikeusrekisterikeskuksella on mahdollisuus vaikuttaa siltä osin, kuin kyse on tietovarannon kehittämisestä.

Edellä mainitun perusteella Oikeuspalveluviraston mukaan nykytila ei vastaa tosiasiallista rekisterinpitoa ja pitää rekisteripitäjien määrittelemistä yhdessä Oikeusrekisterikeskuksen, Tuomioistuinviraston, tuomioistuinten ja Syyttäjälaitoksen kanssa tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiksi tosiasiallisia vastuita vastaaviksi. Koska lakiehdotuksen 7 § 2 ja 3 momentissa säädettäisiin yhteisrekisteripitoon liittyvistä vastuista vain pääpiirteittäin, tulisi yhteisrekisterinpitäjien määritellä yleisen tietosuojasetuksen mukaisten velvoitteiden noudattamista koskevat vastuualueensa ja sovittava niistä. Vastuunjaon olisi katettava rekisterinpitäjän velvoitteet, jotka koskevat esimerkiksi yleisiä tietosuojaperiaatteita, oikeusperustaa, turvatoimia, tietoturvaloukkauksista ilmoittamista koskevaa velvoitetta,

vaikutustenarviointeja, henkilötietojen käsittelijöiden käyttöä, kolmansiin maihin siirtoja sekä yhteyksiä rekisteröityihin ja valvontaviranomaisiin.

Tietoja tallentaneen viranomaisen oikeus käyttää tallentamiaan tietoja

2. lakiehdotuksessa ehdotetaan lisättäväksi 11 § pykälään uusi 2 momentti, jonka mukaan oikeushallinnon viranomainen saisi salassapitosäännösten estämättä käyttää tietovarantoon tallentamiaan tietoja 1 momentissa säädetystä poiketen viranomaisen valvonta-, suunnittelu- tai kehittämistehtävän hoitamiseksi sekä viranhaltijoiden oikeusturvan varmistamiseksi, siltä osin kuin tiedot olisivat tähän tarkoitukseen välttämättömiä.

Oikeuspalveluvirasto pitää ehdotettua lisäystä hyvänä koska suunnitellulla lisäyksellä mahdollistetaan yleisen tietosuojasetuksen mahdollistamaa käsittelyä muuhun tarkoitukseen, edellyttäen että käsittely on yhteensopivaa alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa ja täten mahdollistetaan suunnittelu- ja selvitystehtäviä.

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeuspalveluviraston mukaan 2. lakiehdotuksen 14 § muuttaminen siten, että se ei rajoitaisi oikeushallinnon viranomaisen oikeutta luovuttaa tietovarantoon tallentamiaan tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tai oikeudenkäynnin julkisuutta koskevien säännösten nojalla huomioi nykyistä paremmin julkisuussääntelyn tarkoituksen siitä, että tietopyyntö voidaan osoittaa suoraan sille viranomaiselle, jonka asiakirjasta on kyse. Samalla täsmennettäisiin luovutusoikeutta koskemaan myös keskeneräisiä asioita vireillä olleiden tai käsiteltyjen asioiden lisäksi mikä täsmentää hyvin luovutusoikeutta nykyisen 14 § 2 momenttiin verrattuna.

Sami Nikula
Johtava asiantuntija
Oikeuspalveluvirasto
PL 600
00181
+358 29 566 1910
sami.nikula@oikeus.fi
www.oikeuspalveluvirasto.fi